

Súd: Krajský súd Bratislava
Spisová značka: 16Co/275/2019
Identifikačné číslo súdneho spisu: 1609205118
Dátum vydania rozhodnutia: 25. 05. 2021
Meno a priezvisko sudcu, VSÚ: JUDr. Roman Majerský
ECLI: ECLI:SK:KSBA:2021:1609205118.3

ROZSUDOK V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Krajský súd v Bratislave v senáte zloženom z predsedu senátu JUDr. Romana Majerského a sudcov JUDr. Ivany Štiffovej a JUDr. Romana Bolebrucha, v spore žalobcu: T. V., nar. XX.X.XXXX, I. XXX, zastúpeného Advokátska kancelária JUDr. Peter Schmidl, Záhorácka 11/A, Malacky, proti žalovaným: 1/ I. V., nar. XX.X.XXXX, X. XX, C., 2/ M. I., nar. XX.XX.XXXX, J. Y. XX, O., 3/ M. V., nar. X.X.XXXX, G. XX/XX, C., žalovaní 1/ - 3/ zastúpení advokátkou JUDr. Ester Bujnovskou, Záhorácka 5478/15B, Malacky, 4/ W. Y., nar. X.X.XXXX, J. X, D., o neplatnosť závetu, na odvolanie žalobcu proti rozsudku Okresného súdu Malacky č. k. 5C/398/2009-253, zo dňa 16.1.2018, v spojení s uzneseniami Okresného súdu Malacky č. k. 5C/398/2009-279, zo dňa 29.1.2019 a č. k. 5C/398/2009-286, zo dňa 25.7.2019, takto

rozhodol:

I. Odvolací súd napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie v časti, ktorou súd prvej inštancie zamietol žalobu, ktorou sa žalobca domáhal určenia, že závet poručiteľa T. V., datovaný dňa XX.X.XXXX a predložený dcérou poručiteľa M. I. v dedičskom konaní je absolútne neplatný, potvrdzuje.

II. Napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie v časti, ktorou súd prvej inštancie zamietol žalobu, ktorou sa žalobca domáhal určenia, že závet poručiteľa T. V., datovaný dňa XX.X.XXXX a predložený dcérou poručiteľa M. I., je relatívne neplatný v časti určenia dedičov a veľkosti dedičských podielov a vo výroku o trovách konania zrušuje a vec vracia na ďalšie konanie.

odôvodnenie:

1. Napadnutým rozsudkom súd prvej inštancie žalobu zamietol; žalobcovi uložil povinnosť uhradiť žalovaným 1/ - 4/ trovy konania v rozsahu 100 %, o ktorých výške rozhodne po právoplatnosti rozhodnutia, ktorým sa konanie končí. V odôvodnení uviedol, že pôvodní žalobcovia M. V., rod. V., nar. X.X.XXXX, T. V., nar. XX.X.XXXX, W. V., nar. XX.X.XXXX sa žalobou podanou proti žalovanému I. V., nar. XX.X.XXXX a M. I., rod. V., nar. XX.XX.XXXX domáhali určenia, že závet poručiteľa T. V., datovaný dňa XX.X.XXXX a predložený dcérou poručiteľa M. I. v dedičskom konaní, je absolútne neplatný a tiež žiadali, aby bolo rozhodnuté, že závet poručiteľa je neplatný aj v časti určenia dedičov a veľkosti dedičských podielov. Žalobu založili na tom skutkovom základe, že dňa 16.2.2009 v dedičskej veci po poručiteľovi T. V., nar. XX.X.XXXX, zomrelom dňa XX.X.XXXX, naposledy bytom G. A.. XX/XX, C. sa uskutočnilo na Notárskom úrade I.. W. B., G.. pojednávanie, na ktorom dcéra poručiteľa pani M. I. predložila listinu označenú ako závet, datovanú dňa XX.X.XXXX, ktorá údajne obsahuje poslednú vôľu poručiteľa. Na ďalšom pojednávaní žalobcovia, synovia poručiteľa T. V. a W. V. vyhlásili, že listina označená ako závet a predložená dcérou poručiteľa M. I. neobsahuje poslednú vôľu poručiteľa T. V. a nie je ním vlastnoručne podpísaná. Okresný súd Malacky preto uznesením č. k. 12D/1616/2008-53, zo dňa 29.5.2009 konanie o dedičstve prerušil a odkázal manželku poručiteľa a synov poručiteľa T. V. a W. V., aby podali žalobu proti závetným dedičom, že závet poručiteľa zo dňa XX.X.XXXX je neplatný.

2. Žalobcovia, ktorí pôvodne podali žalobu uvádzali, že podpis nachádzajúci sa na údajnom závete zo dňa XX.X.XXXX, ktorý by mal byť vlastnoručným podpisom poručiteľa T. V., sa ani v základných znakoch nezhoduje s podpisom, ktorým sa poručiteľ počas svojho života preukázateľne podpisoval. Túto skutočnosť preukazovali viacerými listinnými dôkazmi, obsahujúcimi podpis poručiteľa a tvrdili, že tento bol počas dlhého časového obdobia rovnaký a bez akýchkoľvek zmien. Mali preto za veľmi nepravdepodobné, že poručiteľ by vlastnú poslednú vôľu podpísal úplne odlišným podpisom, akým sa počas svojho života podpisoval. V žalobe odkazovali aj na právnu úpravu závetov, upravenú v Občianskom zákonníku; namietali aj tú skutočnosť, že dátum spísania údajného závetu sa nachádza až pod údajným podpisom poručiteľa, čo je v rozpore s § 472 ods. 1 Občianskeho zákonníka. Zároveň uvádzali, že na listine, na ktorej je údajný závet spísaný sa nachádzajú aj označenia (resp. podpisy) svedkov spísania závetu, prítomnosť dvoch svedkov je nevyhnutná výlučne v prípade alografného závetu, avšak pri holografnom závete ju príslušné ustanovenia Občianskeho zákonníka nevyžadujú. Možnosť spísať alografný závet vyžadujúci práve prítomnosť dvoch svedkov bola do Občianskeho zákonníka zavedená až s účinnosťou od 1.1.1992, t. j. skoro jeden rok po dni uvedenom na údajnom závete ako deň spísania závetu. Občiansky zákonník dotedy nikdy prítomnosť svedkov pri písaní závetu nevyžadoval, preto považovali za pozoruhodné, že pri písaní závetu boli prítomní práve dvaja svedkovia. Z uvedených dôvodov považovali závet za absolútne neplatný. Zároveň uviedli, že závet zo dňa 28.2.1991 opomína tzv. neopomenuteľných dedičov, a to synov poručiteľa I. V. a T. V.; títo neboli poručiteľom ani v závete ani prostredníctvom osobitnej listiny vydedení a tiež poukázali na skutočnosť, že údajný závet nepriznáva manželke poručiteľa M. V. podiel vo veľkosti, ktorý by jej mal ako neopomenuteľnej dedičke zo zákona prináležať, preto je zároveň relatívne neplatný.

3. V priebehu konania pôvodná žalobkyňa 1/ - M. V., nar. X.X.XXXX vzala žalobu späť, preto súd prvej inštancie uznesením zo dňa 18.10.2016 (č. I. 161) konanie o žalobe žalobkyne zastavil. Ďalej v priebehu konania zomrel pôvodný žalobca 3/ - W. V.; jeho dedičom sa stal syn W. Y., nar. X.X.XXXX, ktorý na výzvu súdu, či chce pokračovať v konaní nereagoval. Žalobca podaním doručeným súdu 13.3.2017 navrhol aby súd pripustil do konania na strane žalovaných ďalšie subjekty a to M. V., nar. X.X.XXXX a W. Y., nar. X.X.XXXX. Súd prvej inštancie uznesením zo dňa 14.3.2017 (č. I. 185) pripustil do konania na strane žalovaných M. V. ako žalovanú 3/ a W. Y. ako žalovaného 4/.

4. Pokiaľ ide o stručný obsah napadnutého rozhodnutia (§ 393 ods. 2 C. s. p.), súd prvej inštancie z vykonaného dokazovania zistil, že v dedičskom konaní po poručiteľovi T. V., zomrelom XX.X.XXXX, bol predložený v dedičskom konaní závet, o ktorom však žalobca (a ešte predtým aj pôvodní žalobcovia 1/ a 3/ rade) vyhlásili, že nie je spísaný a podpísaný poručiteľom a teda sa jedná o neplatný právny úkon podľa § 37 ods. 1 Občianskeho zákonníka. Pokiaľ by takýto právny úkon skutočne nebol spísaný a podpísaný poručiteľom, samozrejme sa nemôže vôbec uvažovať o tom, že by išlo o právny úkon urobený slobodne a vážne. Preto bolo predovšetkým potrebné vyriešiť otázku, či je listina zo dňa XX.X.XXXX nazvaná ako testament listinou, ktorú spísal a podpísal poručiteľ T. V..

5. Súd prvej inštancie poukázal na výpovede svedkov a žalovaných, ktorí uvádzali, že sa jedná o pravý, platný dokument - právny úkon, ktorý poručiteľ skutočne spísal, chcel ním prejaviť svoju poslednú vôľu; mal svoje dôvody, prečo spísal závet konkrétnym spôsobom. Svedkovia a žalovaní tiež uvádzali, že existencia závetu v rodine účastníkov bola známa. Žalobca namietal platnosť testamentu. Vzhľadom na takýto stav veci súd prvej inštancie vo veci nariadil znalecké dokazovanie, ktoré však nemohlo byť vykonané z dôvodov, že znalkyni neboli predložené potrebné podklady pre vypracovanie znaleckého úkonu. Žalobca využil aj možnosť predložiť dôkaz, súkromný znalecký posudok, z ktorého záverov však tiež vyplynulo, že pravosť podpisu poručiteľa na listine „Testament.“ pravdepodobnejšie nie je podpisom poručiteľa.

6. Súd prvej inštancie ozrejml, že v konaní na súde je potrebné uplatňovaný nárok žalobou preukázať jednoznačne. Z vykonaného dokazovania, najmä s poukazom na vyjadrenia dvoch znalcov, ktorí posudzovali pravosť podpisu poručiteľa na dokumente, o ktorom sa rozhodovalo, či je to platný alebo neplatný právny úkon zistil, že žalobcovia sa nepodarilo preukázať neplatnosť závetu poručiteľa T. V. datovaného dňom XX.X.XXXX, ktorý bol predložený v dedičskom konaní po ňom. Žalobu bolo treba preto zamietnuť.

7. Pokiaľ ide o posúdenie neplatnosti závetu pre jeho rozpor s § 479 Občianskeho zákonníka, týmto sa nezaoberal, keďže sa neopomenuteľní dedičia nedovoľovali relatívnej neplatnosti závetu v rámci dedičského konania, dovoľovali sa však absolútnej neplatnosti závetu, o čom aj rozhodol.

8. O trovách konania rozhodol podľa § 225 ods. 1 a § 262 ods. 1 C. s. p. a žalobcovi uložil povinnosť uhradiť žalovaným, ktorí boli v spore plne úspešní trovy konania v rozsahu 100 %, o ktorých výške rozhodne po právoplatnosti rozhodnutia, samostatným uznesením, ktoré vydá súdny úradník.

9. Proti rozsudku podal žalobca odvolanie z dôvodov podľa § 365 ods. 1 písm. d), písm. f) a písm. h) C. s. p. a žiadal napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie zrušiť a vec vrátiť na ďalšie konanie alternatívne zmeniť a žalobe vyhovieť. Podstatným zhrnutím skutkových tvrdení a právnych argumentov jeho odvolania (§ 393 ods. 2 C. s. p.) bola námietka, že súd prvej inštancie nesprávne vyhodnotil výsledky dokazovania, pričom nezobral do úvahy podstatné skutočnosti prejednávaného prípadu a taktiež jeho rozhodnutím nebol prejednaný celý obsah žaloby. Poukázal na to, že ním predložený súkromný znalecký posudok nebol žiadnym relevantným spôsobom spochybnený zo strany žalovaných, teda spochybnený, spôsobom predloženia konkrétnych dôkazov, ktoré by dosvedčili opak jeho záveru. Z uvedeného dôvodu súd prvej inštancie nesprávne posúdil závery tohto posudku v kontexte svojho rozhodnutia. Súkromný znalecký posudok vyjadril istú pravdepodobnosť v rámci svojho záveru, avšak záveru pravdepodobnosti, ktorý svedčil v prospech žalobcu a v neprospech žalovaných, teda miera preukázania skutočností svedčiacich v smere rozhodnutia v prospech žalobcu bola daná, a sú to práve žalovaní, ktorým sa nepodarilo preukázať skutočnosti, ktoré tvrdili v tomto ohľade (prenesenie dôkazného bremena na stranu žalovaných). Bol názoru, že procesný predpis nestanovuje mieru v akej pravdepodobnosti, resp. istote má žalobca preukázať akúkoľvek okolnosť v civilnom procese, z tohto dôvodu preto považoval napadnuté rozhodnutie súdu prvej inštancie za nezákonné, nakoľko vo svojej podstate kladie na žalobcu dôkazné požiadavky, ktoré sa vymykajú rámcu zákona. Bol názoru, že zhodnotením uvedeného konania možno dospieť aj k záveru, že súd prvej inštancie nesprávne rozložil dôkazné bremeno medzi stranami konania, čím neúmerne zaťažil dôkazným bremenom žalobcu, nesprávne uplatnil jeho zodpovednosť v tomto smere, a jeho rozhodnutie je teda arbitrálne (nález IV. ÚS 35/2012).

10. Mal za to, že uniesol svoje dôkazné bremeno, nakoľko preukázal všetky skutočnosti, ktoré boli sporné (najmä spor ohľadom podpisu na závete poručiteľa), ktorý je jednoznačne najpodstatnejší v predmetnom spore. Poukázal aj na to, že súd prvej inštancie celkom nezdôvodnil prečo, a na základe čoho dospel k záveru, že žalobca nepreukázal neplatnosť závetu. Vo vzťahu k vykonaným výsluchom uviedol, že väčšina vypočutých svedkov bola priamo spriaznená so žalovanými, čo neposkytuje objektívny obraz o skutočnom stave veci. Pred samotným hodnotením svedeckých výpovedí však poukázal na okolnosti opísané v bode 14. napadnutého rozsudku, pričom mal za to, že skutočnosti uvedené v tomto bode sú nepochopiteľné a značne rozporuplné, pričom tieto evidentne súvisia so smrťou pôvodného žalobcu 3/, zrejme pôsobením zo strany žalovaných. Považoval za otázne, prečo pôvodná žalobkyňa v prvom rade nikdy nepodala trestné oznámenie na žalobcu ani neučinila iné podanie, pokiaľ mali skutočne existovať takéto nátlaky, pričom jej pôvodnú výpoveď v procesnom postavení žalobkyne nemožno právne účinne vziať späť; svedkovia v tomto spore nemohli vniesť do tohto konania objektívne a nestranné skutočnosti. Vo vzťahu k výsluchu svedkyne S. L. ďalej uviedol, že táto svedkyňa podľa zákona nemohla vystupovať ako svedok úkonu poručiteľa, pretože je vo vzťahu k nemu blízkou osobou (§ 476f Občianskeho zákonníka), preto aj jej výpoveď v tomto konaní je bezvýznamná. Nemenej dôležitým faktom je aj skutočnosť, že v čase, keď mal byť údajný závet spísaný, platný zákon v tomto smere neukladal, aby boli pri úkone poručiteľa prítomní svedkovia (teda nepoznal formu alografného závetu), čo naznačuje, že tento nebol spísaný v tomto čase, ale neskôr, resp. bol dodatočne datovaný, a teda vyvstáva vážna pochybnosť, či tento skutočne spísal, podpísal a datoval poručiteľ. Pochybné je aj umiestnenie dátumu na závete, nakoľko tento sa nachádza až pod podpisom poručiteľa, teda netvorí súčasť závetu.

11. Záverom poukázal na to, že napriek tomu, že žalobca sa priamo v žalobe zo dňa 17.8.2009 domáhal určenia relatívnej neplatnosti v časti určenia dedičov a veľkosti ich dedičských podielov, a zároveň aj napriek tomu, že pred súdom namietal jeho relatívnu neplatnosť (na pojednávaní dňa 24.5.2011), súd prvej inštancie sa nevysporiadal (nevyčerpал celý predmet konania) s celou žalobou (nerozhodol o tejto časti žaloby), čím bolo porušené jeho ústavné právo na súdnu ochranu a taktiež § 212 ods. 2 C. s. p. Výrok o trovách konania považoval za nezákonný, nakoľko minimálne nezohľadňuje konanie pôvodnej žalobkyne 1/ a to konkrétne vo vzťahu k jej späťvzatiu žaloby a následnému zastaveniu konania voči nej, ktoré procesne zavinila.

12. Žalovaná 2/ vo vyjadrení k odvolaniu žiadala napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie v celom rozsahu ako vecne správny potvrdiť. Tvrdenia žalobcu v odvolaní považovala za účelové a vyfabulované, dôvody pre vec právne irelevantné. Poukázala na to, že žalobca je povinný v civilnom súdnom konaní preukázať dôkazy, o ktoré opiera svoj nárok a z ktorých vyvodzuje jeho oprávnenosť a opodstatnenosť. Opačný názor žalobcu je absurdný. Bol to žalobca, ktorý svojim postojom a podaniami v priebehu celého súdneho konania na súde prvej inštancie spôsoboval neustále prieťahy v konaní; ktorý napriek tomu, že vo veci navrhol znalecké dokazovanie z odboru grafológie, práve pre jeho neochotu a nečinnosť spolupracovať so súdom určeným znalcom predložením podkladov, listín a pod. zmaril účel tohto dôkazu a znalkyňa pre nedostatok podkladov nedokázala spracovať zadaný znalecký posudok. Celý tento neúspešný pokus o vykonanie znaleckého dokazovania trval cca 3 roky. Medzitým došlo k úmrtiu účastníka, ktorý namietal platnosť závetu a opäť žalobca podával opravné prostriedky proti uzneseniu súdu vo veci zastavenia konania. Až na sťažnosť žalovanej 2/ súd prvej inštancie vo veci pokračoval a zase to bol žalobca, ktorý po 6-tich rokoch konania žiadal súd o poskytnutie lehoty za účelom predloženia súkromného znaleckého posudku, na vypracovanie ktorého akoby zázrakom našiel podklady, listiny podpísané poručiťom a minimálne ďalší rok žiadal o odročenie pojednávania z dôvodu, že sa spracúva posudok pre účely konania. Výsledok znaleckého posudku dodaného žalobcom a vyhotoveného znalkyňou z Českej republiky znel, že znalkyňa, ktorá sa zaoberala len podpisom na závetu, v rámci vyhodnotenia pravdepodobnosti podpisu závetcom konštatovala, že nie je možné vylúčiť snahu pisateľa závetu o úhľadné vyhotovenie rukopisu a to vrátane mena a priezviska „. V. na konci listiny, keď sa môže jednať o kurzívnym písmom napísaný údaj namiesto bežne užívaného podpisu. Ďalej uviedla, že upresniť záver skúmania podpisu by bolo možné len po rozšírení o ďalšie nesporne pravé podpisy neb. T. V., ktoré by obsahovali aj meno a ďalej o ukážky písma (najlepšie z doby blízkej dátumu závetu) (strana 15 znaleckého posudku). Z uvedeného vyplýva, že súkromný znalecký posudok predložený žalobcom neobsahuje jednoznačné a presvedčivé závery v danej veci pokiaľ ide o pravosť podpisu poručiťa, a preto ho súd prvej inštancie vo svojom rozhodnutí správne vyhodnotil. Taktiež považoval za potrebné poznamenať, že súd hodnotil všetky dôkazy vykonané pred súdom a to aj výsluchy účastníkov a svedkov a tieto vo vzájomnej spojitosti aj s posudkom, správne vyhodnotil a vyvodil správny právny názor. Mala za to, že pokiaľ ide o námietku relatívnej neplatnosti závetu, súd prvej inštancie sa ňou správne nezaoberal, nakoľko žalobca ju nevzniesol na prejednaní dedičského konania.

13. Žalobca v replike k vyjadreniu žalovanej 2/ k odvolaniu zotrval v celom rozsahu na dôvodoch podaného odvolania a na svojom vyjadrení, že dostatočne preukázal skutočnosti svedčiacie v jeho prospech. Skutočnosť, že nevzniesol námietku relatívnej neplatnosti v dedičskom konaní považoval za nedôvodnú, nakoľko riadne toto namietal minimálne už v podanej žalobe, pričom žiadne ustanovenie zákona neustanovuje časovú hranicu dokedy tak má urobiť.

14. Odvolací súd viazaný rozsahom a dôvodmi odvolania (§ 379, § 380 ods. 1 C. s. p.), preskúmal napadnutý rozsudok, prejednal odvolanie žalobcu bez nariadenia odvolacieho pojednávania podľa § 385 ods. 1 a contrario C. s. p., keďže sa nejednalo o prípad, v ktorom by bolo potrebné zopakovať alebo doplniť dokazovanie a nariadenie pojednávania si nevyžadoval ani dôležitý verejný záujem; dospel k záveru, že rozsudok súdu prvej inštancie je v časti ktorou súd prvej inštancie zamietol žalobu o určenie absolútnej neplatnosti závetu vecne správny, preto ho v súlade s § 387 ods. 1 C. s. p. v tejto časti potvrdil. V časti, v ktorej súd prvej inštancie zamietol žalobu z dôvodu relatívnej neplatnosti závetu dospel k záveru, že odvolanie žalovaného je dôvodné a rozsudok súdu prvej inštancie je potrebné v tejto časti zrušiť a vec vrátiť súdu prvej inštancie na ďalšie konanie. Rozsudok verejne vyhlásil 25.5.2021 (§ 219 ods. 3 C. s. p.).

15. Podľa § 873 Občianskeho zákonníka - prechodné ustanovenia k úpravám účinným od 1. januára 1992, pri dedení sa použije právo platné v deň smrti poručiťa. Ak sa však závet vyhotovil pred účinnosťou tohto zákona, posudzuje sa jeho platnosť podľa doterajších predpisov. To platí aj o platnosti vydedenia.

16. Podľa § 476 ods. 1, ods. 2, ods. 3 Občianskeho zákonníka účinného do 31.12.1991 (ďalej len „Občiansky zákonník“), poručiť môže závet buď napísať vlastnou rukou alebo ho zriadiť vo forme notárskej zápisnice. Pre platnosť závetu napísaného vlastnou rukou je potrebné, aby ho poručiť podpísal a uviedol v ňom deň, mesiac a rok, keď ho podpísal. Spoločný závet viacerých poručiťov je neplatný.

17. Vo vzťahu k podstatným tvrdeniam žalobcu v odvolaní vzťahujúcich sa k tej časti napadnutého rozsudku, ktorým súd prvej inštancie zamietol žalobu, ktorou sa žalobca domáhal určenia, že závet poručiťľa T. V., datovaný dňa XX.X.XXXX a predložený dcérou poručiťľa M. I. v dedičskom konaní je absolútne neplatný, s ktorými sa odvolací súd musí v odôvodnení vysporiadať (§ 387 ods. 3 C. s. p.) hodno podotknúť, že ide v celom rozsahu o nedôvodnú argumentáciu a to s poukazom na správne vyhodnotenie skutkových a právnych okolností vedúcich k zamietnutiu žaloby v tejto časti. Súd prvej inštancie v preskúmvanej veci vykonal náležité dokazovanie potrebné na zistenie rozhodujúcich skutočností dôležitých pre posúdenie dôvodnosti žaloby, ako aj na zistenie relevantnosti tvrdení žalovaných z hľadiska skutočností uvádzaných na ich obranu. Zhodnotením výsledkov vykonaného dokazovania v súlade s § 191 ods. 1 C.s.p. súd prvej inštancie dospel k správnym skutkovým záverom a na ich základe vyvodil aj správny právny záver o nedôvodnosti žaloby v časti o určenie absolútnej neplatnosti závetu poručiťľa T. V. zo dňa XX.X.XXXX.

18. Na zdôraznenie správnosti rozsudku v tejto napadnutej časti, v súvislosti s námietkou žalobcu, že súd prvej inštancie nesprávne posúdil závery znaleckého posudku, keď nesprávne rozložil dôkazné bremeno medzi stranami konania, čím neúmerne zaťažil dôkazným bremenom žalobcu, odvolací súd uvádza, že dôkazným bremenom sa rozumie procesná zodpovednosť strany sporu za to, že za konania neboli preukázané jej tvrdenia a že z toho dôvodu muselo byť rozhodnuté o veci samej v jej neprospech. Zmyslom dôkazného bremena je umožniť súdu rozhodnúť o veci samej i v takých prípadoch, keď určitá skutočnosť významná podľa hmotného práva pre rozhodnutie o veci, nebola alebo nemohla byť preukázaná a keď teda výsledky hodnotenia dôkazov neumožňujú súdu prijať záver ani o pravdivosti tvrdenia tejto skutočnosti, ani o tom, že by táto skutočnosť bola nepravdivá. Dôkazné bremeno ohľadom určitých skutočností leží na tej strane sporu, ktorá z existencie týchto skutočností vyvodzuje pre seba priaznivé právne dôsledky; ide o tú stranu, ktorá existenciu týchto skutočností tiež tvrdí.

19. Závet predstavuje jednostranný právny úkon poručiťľa, ktorým sa fyzická osoba (poručiťľ) svojou poslednou vôľou rozhodla učiniť poriadok o svojom majetku pre prípad smrti; závetom poručiťľ, predpísanou formou, nakladá so svojim majetkom, resp. činiť dispozíciu svojim majetkom pre prípad smrti inak, než ustanovuje Občiansky zákonník v § 473 až 475a. Pokiaľ žalobca v konaní tvrdil, že závet poručiťľa je neplatný, pretože podpis poručiťľa na závete nie je jeho podpisom, bol povinný toto svoje tvrdenie - ako uviedol aj súd prvej inštancie - jednoznačne preukázať. Žalobcovi preto pre úspech v konaní nepostačovalo, ako sa mylne domnieva, iba spochybniť podpis poručiťľa na závete. Z uvedeného dôvodu, správnosť rozsudku v napadnutej zamietajúcej časti týkajúcej sa absolútnej neplatnosti závetu nebola spôsobilá zmeniť ani námietka žalobcu, že svedkyňa L. nemohla vystupovať ako svedok úkonu poručiťľa, pretože je vo vzťahu k nemu osobou blízkou (§ 476j Občianskeho zákonníka). Z vykonaného dokazovania zároveň vyplynulo, že existencia závetu, ako aj dôvody jeho spísania boli v rodine známe. Na uvedených záveroch nič nemení ani skutočnosť, že žalobca namietal, že väčšina svedkov bola spriaznená so žalovanými, nakoľko púhe spochybňovanie objektívnosti výpovedí svedkov a účastníkov konania iba na základe ich rodinného či iného spoločenského vzťahu bez toho, aby vierohodnosť výpovedí spochybňovali aj iné, objektívne zadokumentované skutočnosti a dôkazy, by v prípadoch, kedy by jedným z dostupných dôkazov bola práve iba výpoveď strán, či svedkov majúcich medzi sebou takýto vzťah, viedla k nemožnosti uniesť dôkazné bremeno a zároveň by viedla k vytvoreniu neakceptovateľnej „prezumpcie nepravdivosti“ svedeckých výpovedí či tvrdení strán. Žalobca vo vzťahu k vypočutým svedkom a účastníkom neuviedol žiadnu objektívne zadokumentovanú skutočnosť, či dôkaz, ktorý by spochybňoval ich výpovede v konaní, preto je táto jeho námietka bez právnej relevancie.

20. Pokiaľ ide o vyjadrenie „pochybnosti“ žalobcu ohľadom umiestnenia dátumu na závete a tým aj „pochybnosti“ o dátume jeho spísania, k tomuto odvolací súd uvádza, že žalobca svoje tvrdenia, ktoré by preukazovali, že závet poručiťľa nebol spísaný dňa 28.2.1991, kedy bol poručiťľom aj podpísaný nepreukázal. Vo vzťahu k jeho umiestneniu odvolací súd uvádza, že z ustanovenia § 476 ods. 2 Občianskeho zákonníka nevyplývajú žiadne pravidlá pre umiestnenie dátumu a podpisu na listine obsahujúcej závet. Právna teória aj súdna prax však dovodzuje, že podpis musí byť umiestnený na konci závetu, pretože sa ním dovršuje obsah závetu. To však neplatí pre umiestnenie dátumu, ktorý má vypovedať iba o tom, kedy bol závet poručiťľom podpísaný, teda z hľadiska vymedzenia svojho obsahu dovŕšený a umožniť tak rozlíšenie skoršieho poručiťľovho závetu od závetu neskoršieho, ktorým by mohol byť pôvodný závet zrušený.

21. Na uvedenom základe skutočnosti uvádzané žalobcom v odvolaní neboli ďalej spôsobilé zmeniť správnosť záverov rozsudku súdu prvej inštancie v napadnutej zamietajúcej časti týkajúcej sa určenia, že závet poručiteľa T. V., datovaný dňa XX.X.XXXX a predložený dcérou poručiteľa M. I. v dedičskom konaní je absolútne neplatný, na ktorých založil svoje rozhodnutie; na uvedenom základe odvolací súd napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie v tejto časti, ako vecne správny v zmysle § 387 ods. 1 C. s. p. potvrdil.

22. Pokiaľ ide o tú časť žaloby, ktorou sa žalobca domáhal určenia, že závet poručiteľa T. V., datovaný dňa XX.X.XXXX a predložený dcérou poručiteľa M. I., je relatívne neplatný v časti určenia dedičov a veľkosti dedičských podielov, ktorú súd prvej inštancie zamietol s odôvodnením, že neplatnosťou závetu pre jeho rozpor s ustanovením § 479 Občianskeho zákonníka sa nezaoberal, keďže neopomenuteľní dedičia sa nedovoľovali relatívnej neplatnosti závetu v rámci dedičského konania, odvolací súd po preskúmaní rozsudku súdu prvej inštancie v tejto napadnutej časti v súlade s odvolacou argumentáciou žalobcu dospel k záveru, že rozsudok súdu prvej inštancie v tejto časti nespĺňa kvalitatívne požiadavky kladené na odôvodnenie súdneho rozhodnutia. Odvolací súd pripomína, že účelom opravného prostriedku a v súvislosti s jeho uplatnením aj účelom odvolacieho konania je zákonom predpísaným spôsobom dosiahnuť nápravu právnych alebo skutkových pochybení súdu prvej inštancie. V odvolacom konaní je odvolací súd limitovaný v možnostiach zasahovať do rozsudku súdu prvej inštancie, pričom tieto limity vyplývajú z podstaty neúplného apelačného systému, ktorý sa v riadnom opravnom konaní uplatňuje v sporových veciach. Vzhľadom na absenciu základných náležitostí rozhodnutia, neprichádza do úvahy, aby odvolací súd dopĺňal dôvody takéhoto rozhodnutia, nakoľko úlohou odvolacieho súdu je prieskum správnosti rozhodnutia súdu prvej inštancie. Vzhľadom na zásadné nedostatky odôvodnenia v tejto časti napadnutého rozsudku, ktoré odvolaciemu súdu vôbec neumožňujú preskúmať jeho vecnú správnosť, nie je možné tento nedostatok napraviť ani v odvolacom konaní, a z tohto dôvodu sú splnené predpoklady na zrušenie napadnutého rozsudku podľa 389 ods. 1 písm. b) C. s. p.

23. Odvolací súd ďalej poznamenáva, že žaloba o určenie relatívnej neplatnosti závetu bola podaná na súd dňa 17.8.2009, t. j. za účinnosti zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok (ďalej len „O. s. p.“). Nová právna úprava prípustnosti žalôb podľa § 137 C. s. p. oproti pôvodnej právnej úprave v O. s. p. rozlišuje žaloby na určenie práva (§ 137 písm. c/ C. s. p.) a žaloby na určenie právnej skutočnosti (§ 137 písm. d/ C. s. p.). U žalôb na určenie práva pritom nová právna úprava zotrvala na preukázaní naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení (s výnimkou, ak tento naliehavý záujem vyplýva z osobitného predpisu); u žalôb na určenie právnej skutočnosti podmienila možnosť ich podania vtedy, ak požadované určenie právnej skutočnosti vyplýva z osobitného predpisu. Podľa novej právnej úpravy nie je možné žalovať neplatnosť právnych úkonov, ak to nevyplýva z osobitného predpisu. Táto právna úprava však nebola v čase podania žaloby účinná; súd preto musí úkony strán sporu (§ 470 ods. 2 C. s. p.) posudzovať podľa účinkov a podmienok uvedených v O. s. p. v znení účinnom v čase ich uskutočnenia a vo vzťahu k pôvodne predvídanému postupu podľa § 80 písm. c) O. s. p. (rozhodnutia Najvyššieho súdu SR sp. zn. 6 Cdo 15/2017, sp. zn. 6 Cdo 30/2018, sp. zn. 4 Cdo 17/2019, 5 Obo 12/2018, sp. zn. 9Cdo 7/2021).

24. V nadväznosti na uvedené potom odvolací súd uvádza, že žaloba, ktorá bola podaná v zmysle § 175k ods. 2 O. s. p. nie je určovacou žalobou podľa § 80 písm. c) O. s. p., ale je žalobou na určenie právnej skutočnosti, pri ktorej naliehavý právny záujem vyplýva z právneho predpisu. Takáto žaloba preto nemôže byť zamietnutá pre nedostatok naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení a žalobca nie je povinný tvrdiť a preukazovať skutočnosti o takomto právnom záujme.

25. Uvedené závery však platia len v prípade, ak žaloba spĺňa požiadavky vymedzené § 175k ods. 2 O. s. p.; v opačnom prípade musia byť na žalobu kladené požiadavky vymedzené § 80 písm. c) O. s. p. vrátane povinnosti žalobcu tvrdiť a preukazovať skutočnosti svedčiace o naliehavom právnom záujme na požadovanom určení (porov. správa prejednaná a schválená občianskoprávnym kolégiom Najvyššieho súdu ČSR z 18.6.1982, sp. zn. Cpj 165/81, uverejnená v Zbierke súdnych rozhodnutí a stanovísk pod č. 49, ročník 1982).

26. Z uvedeného potom vyplýva, že pokiaľ súd v dedičskom konaní uznesením vydaným podľa § 175k ods. 2 O. s. p. neodkázal žalobcu na podanie žaloby o určenie relatívnej neplatnosti závetu, nemôže byť žaloba žalobcu len z tohto dôvodu zamietnutá, ale musí byť posudzovaná ako žaloba určovacia v zmysle

§ 80 písm. c) O. s. p. Žalobca preto musí tvrdiť a preukázať naliehavý právny záujem na požadovanom určení. Odvolací súd súčasne uvádza, že naliehavý právny záujem bude daný iba pri zrejmej spornosti dedičského práva týkajúceho sa skutkovej stránky veci. Ak totižto závisí rozhodnutie o dedičskom práve iba na právnom posúdení veci, súd priamo v dedičskom konaní vyšetrí podmienky dedičského práva a bude konať s tým, u koho sa domnieva, že je dedičom. V súvislosti s konštatovaním súdu prvej inštancie, že sa neopomenuteľní dedičia nedovoľovali relatívnej neplatnosti závetu v rámci dedičského konania, dáva odvolací súd do pozornosti súdu prvej inštancie, že žalobca v dedičskom konaní vzniesol námietku relatívnej neplatnosti závetu (pozri vyjadrenie žalobcu zo dňa 16.3.2009, založené v dedičskom spise pod č. I. 41). Aj s ohľadom na uvedené bude preto povinnosťou žalobcu uviesť, v čom spočíva jeho naliehavý právny záujem na požadovanom určení, keď podmienky dedičského práva ohľadom vznesenej námietky relatívnej neplatnosti závetu bude oprávnený posudzovať súd priamo v dedičskom konaní.

27. Vychádzajúc z vyššie uvedeného, rozhodnutie súdu prvej inštancie v napadnutej časti týkajúce sa určenia, že závet poručiťľa T. V., datovaný dňa XX.X.XXXX a predložený dcérou poručiťľa M. I., je relatívne neplatný v časti určenia dedičov a veľkosti dedičských podielov, nezodpovedá požiadavkám kladeným na riadne odôvodnenie rozhodnutia, ktoré by bolo vnútorne konzistentné a dalo jasné a zrozumiteľné odpovede na relevantné právne a skutkovo súvisiace otázky vo vzťahu k žalobcom uplatnenému nároku. Súd prvej inštancie tým znemožnil žalobcovi, aby uskutočňoval jemu patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Nakoľko uvedené nedostatky nemožno napraviť v konaní pred odvolacím súdom, odvolací súd rozsudok súdu prvej inštancie v tejto napadnutej časti podľa § 389 ods. 1 písm. b) C. s. p. zrušil a podľa § 391 ods. 1 C. s. p. vrátil vec súdu prvej inštancie na ďalšie konanie. Súd prvej inštancie predovšetkým vyzve žalobcu, aby uviedol skutočnosti rozhodujúce pre posúdenie naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení, nakoľko tieto v žalobe úplne absentujú a v prípade, ak dospeje k záveru o jeho preukázaní, žalobu v zrušenej časti meritorne prejedná, vykoná dokazovanie v rozsahu potrebnom na posúdenie dôvodnosti žaloby, vykonané dôkazy vyhodnotí v zmysle § 191 ods. 1 C. s. p. a na ich základe ustáli skutkový stav potrebný pre svoje rozhodnutie. Následne svoje závery o skutkových zisteniach a právnom posúdení veci odôvodní spôsobom zodpovedajúcim § 220 ods. 2 C. s. p. tak, aby v ňom bolo jasné a zrozumiteľne uvedené, čoho sa žalobca domáhal, aké skutočnosti tvrdil, aké dôkazy označil, aké prostriedky procesného útoku použil, ako sa vo veci vyjadrili žalovaní a aké prostriedky procesnej obrany použili. Konajúci súd skutkové a právne závery odôvodní zrozumiteľným a presvedčivým spôsobom tak, aby bolo v plnej miere naplnené právo strán sporu na spravodlivé súdne konanie.

28. Súd prvej inštancie v novom rozhodnutí o veci rozhodne i o náhrade trov odvolacieho konania (§ 262 ods. 1, § 396 ods. 3 C. s. p.) a pri rozhodovaní o trovách konania sa vysporiada aj s námietkami žalobcu uvedenými v podanom odvolaní vo vzťahu k žalovanej 3/. Odvolací súd dáva tiež do pozornosti súdu prvej inštancie, že doposiaľ nebolo rozhodnuté o trovách štátu - priznaného svedočného v sume 22,73 eura, ktoré bolo vyplatené svedkyňi S. L., predbežne zo štátnych finančných prostriedkov (č. I. 53), o ktorých v súlade s § 262 ods. 1 C. s. p. musí byť rozhodnuté v rozhodnutí, ktorým sa konanie končí, a pretože štátu patrí náhrada trov, ktoré skutočne vynaložil v súlade s v danom čase platnou procesnou normou, ustanovením § 148 O. s. p., podľa ktorej mu ex lege vznikol nárok na ich náhradu, a to aj napriek tomu, že nová procesná úprava (C. s. p.) analogické ustanovenie neobsahuje (R 75/2018),

29. Toto rozhodnutie prijal senát Krajského súdu v Bratislave pomerom hlasov 3:0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku odvolanie nie je prípustné.

Proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie, ak to zákon pripúšťa (§ 419 C. s. p.) v lehote dvoch mesiacov od doručenia rozhodnutia odvolacieho súdu oprávnenému subjektu na súde, ktorý rozhodoval v prvej inštancii. Ak bolo vydané opravné uznesenie, lehota plynie znovu od doručenia opravného uznesenia len v rozsahu vykonanej opravy (§ 427 ods. 1 C. s. p.).

Dovolateľ musí byť v dovolacom konaní zastúpený advokátom. Dovolanie a iné podania dovolateľa musia byť spísané advokátom (§ 429 ods. 1 C. s. p.).

V dovolaní sa popri všeobecných náležitostiach podania uvedie, proti ktorému rozhodnutiu smeruje, v akom rozsahu sa toto rozhodnutie napáda, z akých dôvodov sa rozhodnutie považuje za nesprávne (dovolacie dôvody) a čoho sa dovolateľ domáha (dovolací návrh) (§ 428 C. s. p.).